

UČITELJSKI TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja v 1. in 15. dan vsakega meseca, ter stoji za vse leto 3 gold., a za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise vzprejema uredništvo, naročnino in oznanila pa Milic-eva tiskarna v Ljubljani.

Štev. 14.

V Ljubljani, 15. julija 1887. l.

XXVII. leto.

O dekliškem pouku.

Kadar govorimo v vzgojnem vplivu posameznih predmetov v obče, imamo navadno le dečke na umu. A z ozirom na žensko vzgojo je treba v ljudski šoli marsikak predmet drugače obravnavati, nego se to godi pri deški vzgoji. Ženska se po svojih prirodnih svojstvih po nekoliko razlikuje od moških, vender se pa sploh ne dá tajiti, da ne bi potrebovala istega skrbno izbranega pouka in iste brižne vzgoje, kakeršna prija moškemu spolu. V zadnjem pogledu je ravno ženska vzgoja najtežji predmet, kateri se posreči šele po natančnem izsledovanji ženske prirode. O tem se je že mnogo pisalo, vender so si mnenja gledé višje ali nižje ženske izobražbe še dandanes nasprotna. Pri nas so se postavili ženskemu pouku jednaki smotri, kakor moškemu, in tega se nam je v obče držati. A modri učitelj bode tudi tukaj uvaževal ženske posebnosti in ženske potrebe ter tako svoj pouk temu primerno uravnal.

Z žensko vzgojo se danes nečem pečati, kajti ta je tako obširna, kakor so različne posebnosti ženskega bitja. A drugače je s poukom. Ta more biti več ali manj omejen, splošen ali bolj na pojedinosti mereč. Pravo sredino zadeti je precéj težavno, to pa zaradi tega, ker so pri ženskah potrebe mnogo različnejše, nego pri moških. Oziirati se je treba torej na nekak določen in praktičen namen, vsled tega se je treba že pri pojedinih predmetih ozirati na te posebnosti. Tako se doseže, da ostane ves pouk v gotovih mejah in da ne pride glavni ženski namen v nevarnost. To bi se zgodilo, ko bi se učile deklice premnogotere tvarine, ko bi se njihov duh napolnoval s stvarmi, katerih ne doumejo ali katere jim ne koristijo. Pri takem pouku se ne morejo deklice pri najboljši svoji in učiteljevi volji v nobenem predmetu tako izuriti, da bi jim donášal tak pouk v poznejšem življenji dokaj sadú. Zato veljá, da je treba užé pri izbiranji tvarine ozirati se na ono, kar je primerno ženski, temu primerna bodi tudi poučna metoda, katera ima skrbeti v prvi vrsti za ono, kar je zanimljivo in koristno.

Pred vsem pa je skrbeti, da se razum prav razbistrí in razvije, vsled česar se naučé deklice razločno, prav in dosledno misliti. Le zdrav razum in praktična pamet jih obvarujeta nepremišljenega ravnanja, katero se često nahaja pri tem spolu. Razvitek intelektualnosti storí, da se umanjša domišljijina delavnost, h kateri so deklice bolj nagnene od dečkov. Spomin sam na sebi podaje človeku mnogo ugodnosti, kajti na ta način si olajšamo trudapolno učenje; a razsodnost je več vredna, ker pomaga stvari prav ceniti, in za vsakdanjost uporabljati. Zató naj ima pri dekliški vzgoji prava razsodnost prednost pred spominom. Ravno tako je treba paziti, da se ne zatró prirodne želje po vedi in po učenji, ker tedaj bi jim zaprli že naprej pot do onega bogastva, katero po-

maga človeku vedriti duha in blažiti srce. To željo treba šele vzbuditi, a napériti na koristne vednosti in spretnosti.

Kakor si bodi pa se postavi dekliški vedi določen krog, vender bodi ves pouk temeljit in natančen. Na takov način se zaprečijo ženske slabosti, kot površnost, puhla in prazna glava. Deklice so rade raztresene, rade se igrajo, hitro jih vname in gane kaka reč; določen, natančen, varen in reden pouk pa jih navaja na to, da osredotočijo svoje misli na določen predmet, pri katerem vztrajajo. Ta vztrajnost jim bode v poznejšem življenji na veliko korist, zlasti pri raznih opravilih kot gospodinje, matere. Primeren razvoj razuma, razsodnosti in pameti pa jih obvaruje tudi mnogih zmot, prazne vere, sanjarstva. Vsaj vemo, da je deklica užé od prirode za razne občute vzprejemljiva, neposrednim občutom podvržena; od nje ni zahtevati onega pojmovanja, ki se povzdičuje nad vsakdanjost; ona je ustvarjena bolj za dom, kjer je treba sicer neke svežesti, odločnosti, ki pa vender ne sme zapustiti svojega notranjega svojstva. Ako nam je dolžnost, da navajamo dečke k samostalnosti, tedaj ugaja deklicam bolj neka voljna pokorščina, zvestoba v malem, nekaj, kar bi se reklo — ženskega.

Pri vzgoji otrok imamo pred očmi pred vsem versko vzgojo in sploh obrazovanje srca. To dvojje je res najimenoitnejše, a ne more se doseči izključno in tudi ne v veliki meri z neposrednim poukom, ki meri na tako vzgojo. To je lažje doseči po indirektnem potu, n. pr. s privajenjem otroka v določna opravila. Žena izmež ljudstva pa, ki mora skrbeti za rokodelsko ali delavsko družino, imeti mora še posebne ročnosti, spretnosti, izkušnje, znanosti in posebna značajna svojstva. Vsega tega jej ljudska šola ne more sama podati, a k prisvojitvi teh lastnosti more mnogo pripomoči.

Po učnem načrtu so le ročna dela, katera razlikujejo dekliški pouk od deškega. Vender je zelo važno, da se v ljudski šoli gleda zlasti na to, kako bi se vzgojile vrle gospodinje. Kot predmet se po novi državno-šolski postavi gospodinjstvo sicer nič več ne poučuje, ali pri družih predmetih se more v tem oziru mnogo storiti. Učitelju je torej izvoliti najvrednejše predmete iz prirode, iz življenja, in najprej take, ki imajo veljavo za gospodinj, mater. Poučil jih bode natančno o materinem jeziku, podal jim bode navod, kako brati koristne in poučne knjige. Zemljepisje, zgodovina bodi polna dejanj, velikih značajev mož, vzgledov dobrih hčera, gospodinj, poslov. Prirodoznanstvo podaje tisoč veselja; deklicam se je seznaniti z zdravjeslovjem, skrbeti jim bode za svoje in svojcev zdravje. Okoristiti se imajo z novimi iznajdbami za kuhinjo, za dom, uporabljati bodo imele razne prirodnine. Okus se jim je posebno vaditi pri risanju, spisu itd. Mnogo časa, ki se porabi za astronomijo, za kemijo, fiziko, retoriko itd. more se prikrajšati, ako se pouk omeji na najpotrebnejše in najkoristnejše. Zato naj se vadijo bolj v praktičnih ročnostih, ki so potrebne za domače življenje, za lepopisje, pravopisje, spisje, računanje na pamet itd. Vsled tega bodo mogla tudi taka dela izvrševati, ki zahtevajo jasnega razuma, zdravega sôda, ob enem pa npravstvenega značaja in globočje izobrazbe srca. Lehko se uvidi, da je mnogo rodbin mej národom zato tako nesrečnih in da mnogo môž zato obiskuje gostilne, ker so njih žene popolnem nezrele, nevedne in svojim težavnim nalogam komaj v enem oziru ustrezajo. Le pogledjmo računstvo! Koliko praktičnega se dá iz njega povzéti! Življenje sili, da poznajo deklice tudi knjige — računovodske ali vsaj gospodinjске, njih uredbo, vodstvo, sklepanje itd. Pozneje jim bode skrbeti, da nakupavajo obleke, živeža, pohišja, raznih rečí za otroško vzgojo, perila in drugih ugodnosti. Zato jim bode poznati razne obrti, blago in njega izdelovanje. Treba jim bode tû pa tam pomagati očetu, možu pri pisanji, spisu itd. Vsemu temu se imajo po nekoliko privaditi užé v šoli, ker pozneje bi bilo prepozno. Same obširne slovniške vaje, občna politična zgodovina, zemljepisje polno tujih imen jim bode malo kori-

stilo. Kako neki hočemo pedagogično opravičiti, ako se mučijo bodoče dekleta in slovenske kmetice ali tudi tržanke in meščanke z rimskimi ustavnimi ali s semitskimi boji ali z vsemi gonovji Južne Amerike, z otoki Avstralije, z nedostopnimi deželami Afrike itd.

V prvi vrsti gre torej poskrbeti, da se deklice splošno izobražijo, potem pa, da postane ta izobraženost nekakega stanovskega pomena. *Fr. Gabršek.*

Zgodovina pedagogije.

(Dalje.)

VII. *Pietizem.*

Pietizem znači oni tok v protestantski cerkvi, ki se je držal načela, da se ima religija in krščanstvo bolje razodevati s čustvovanjem in delovanjem (s srcem in voljo), nego z znanjem (umom). Pri protestantih je namreč po smrti začetnikov nove vere zavladala mrtva vera v prazne besede verskih naukov ali tako znana ortodoksija. Brezplodni in prazni prepiri o raznih teologijskih vprašanjih vzbudili so mržnjo in nezaupnost, i tako je zginila prava krščanska ljubezen in potrpežljivost. Proti temu je deloval pietizem, kateremu je bil začetnik Filip Spener (l. 1635—1705.), predstojnik in konzistorijski svetnik v Berolinu. Da bi svoja načela praktično izpeljal, uvedel je „katehetski pouk“. Vsako nedeljo popoldne je namreč zbranim otrokom in ljudstvu razlagal po eno poglavje iz katekizma. Pri tem je največ na to gledal, da je vplival na srce mladine. Z delovanjem takratne šole ni bil zadovoljen, ker prihajajo iz nje mladenčiči, katerih „možgani so polni teologijske filozofije, ali srce jim je prazno in brez vsake nebeške milosti“.

Da bi v šolo prenesel petistiške nazore, o tem se je trudil Avgust Herman Franke (l. 1663—1727.), profesor na vseučilišču v Halli in župnik v Hallskem predmestju Glauhi. On je z izvanredno marljivostjo gojil cerkveno katehizacijo. Z dobrovoljnimi prinosi osnoval je najprvo v svojem lastnem stanu šolo za siromašno deco, a kasneje na prošnjo meščanov tudi mestno šolo v posebni sobi, katero je najel v bližini župnega stanovanja. V eni in drugi šoli učili so se otroci religije, čitanja, pisanja, računstva, pozneje tudi stvarnih predmetov.

Na dalje je utemeljil pedagogij za plemenite gojence, v katerem so se učili tako rekoč samo stvarni predmeti, češ da je to zelo potrebno za plemenite otroke, ki bodo enkrat ali gospodarili ali pa postali vojniki, uradniki itd. Zavoljo tega je bil pri pedagogiju botaniški vrt, prirodoslovni kabinet, kemijski laboratorij, anatomijski kabinet, mlin za brušenje stekla in dr. Iz darov, ki so mu došli od mnogih človekoljubov, kupil je hišo za sirotišče. Osnoval je potem semenišče za učitelje, penzijoat za deklice, latinsko šolo itd. Naposled je za vse te zavode iz milodarov sezidal ogromno poslopje z mnogimi dvorišči, ki so prave ulice z visokimi hišami na obe strani. Ko je Franke umrl, je bilo na njegovih zavodih čez 2000 učencev in 200 učiteljev. Franke ni dosta pisal o vzgoji. Svoje pedagogijske nazore razvil je največ v navodih za učitelje.

Svrha vzgoje mu je bila pobožnost. Deca naj se privedejo do „živega spoznanja Boga in Kristusa ter k pravemu krščanstvu“. V tem more mnogo storiti šola z vzgledom, molitvami, religijskimi vajami, disciplino in s poukom. Na molitve in pobožne vaje se je zelo pazilo, po mnenju nekaterih pedagogov se je celo pretiravalo. Dnevno delo se je začinjalo z jutranjo pobožnostjo. Šolski nauk se je začel in končal z molitvijo. Razen tega se je v določenih urah molilo v cerkvi, in poleg tega so šli ob nedeljah dvakrat k

božji službi. Še celó na sprehodu morali so otroci pod jasnim nebom peti kako po-
božno pesem ali moliti.

Disciplina je bila zeló stroga. Deci so zabranjevali igro. Pohod letnih sejmov je bil prepovedan. Glasba je bila škodljiva igra. Kazni so potrebne, ali kadar se kaznuje, ravná naj se krščansko, modro in oprežno. Radi neznatnih pogreškov, n. pr. ako se dete smeje, ogledava, ne gre otroka tepsti. Ne treba pa kaznovati one, koji so nežne narave, tako, kakor surove in drzovite. S krščansko blagostjo se more več storiti, kakor z velikimi kaznimi. — Pri pouku se je gledalo največ na veronauk. Vsak dan učil se je nekaj ur katekizem in biblija. Za čitanje, pisanje, računstvo in petje porabilo se je v mestni šoli komaj toliko časa, kakor za edini verouk. Mnogo so se vadili otroci v sestavljanji pisem. Ročnega dela se niso učile samo deklice, ampak tudi dečki. V vseh šolah so pa negovali zeló stvarne predmete. Franke je v tem prekosil vse prejšnje pedagoge. Grešil je pa zopet s tem, da je mladino preveč obložil. Vsak dan trajal je namreč pouk sedem ur. Tudi ob nedeljah pred pridigo in po pridigi je bila šola. Šolskih praznikov ni bilo nič.

Od znamenitejših pietistiških pedagogov nam gre še omenjati Krištofora Semlera, predikanta v Halli. (1706.) On je s pomočjo mestne občine v svojem stanovanji osnoval šolo, katero je imenoval matematiško in mehaniško realko, a učilo se je v njej nekaj iz fizike in rudstva, poznavanje raznih dreves in barv, risanje, kmetijstvo, vrtnarstvo, čebelarstvo, nekaj iz anatomije, zdravoslovja, nekaj iz policajnega reda ter iz povesti domovine in zemljepisa Nemčije. Semler se torej more smatrati začetnik realk. Njegovo misel je zgrabil Ivan Hecker (1716 — 1758.), predikant v Berolinu. On je osnoval troje šol: nemško, latinsko in realno šolo. A največ je gojil realko, ter je leta 1748. dosegel, da jo je pruska vlada pripoznala in odobrila. Z isto šolo je združil neko vrsto učiteljskih šol. Heckerova realka je bila namenjena takim učencem, ki so si hoteli izbrati praktična dela. Zato se je v njej učila aritmetika, geometrija, stavbarstvo, risanje, prirodoznanstvo, teloslovje, svilarstvo, gospodarstvo in dr. Deco so vodili v delavnice obrtnikov, in imeli so tudi bogate zbirke raznih modelov za zgradbe, ladje, gospodarsko orodje, zbirko robe, kož in dr. Razen tega bili so posebni oddelki za obrtništvo, stavbarstvo, gospodarstvo, rudarstvo, računarstvo. Mladina je bila tako obložena, da je imela komaj eno uro na dan mir, a ne za odmor, nego za jelo.

VIII. *Franjo Fénelon.*

Franjo Fénelon je bil rojen l. 1651. v Perigordu. Kadar je dovršil teologijo v Parizu in opravljal nekaj časa službo dušnega pastirja, imenovan je bil ravnateljem zavoda, v katerem so se vzgojevale one hčere iz plemenitih družin, ki so se bile odrekle reformovani veri in prestopile v krilo katoliške vere. Kasneje mu je kralj Ljudevit XIV. zaupal vzgojo svojega unuka, vojvode burgundskega. Fénelon je z milim, ali vender resnobnim ravnanjem in nežnim navodom ozdravil svojega vzgojenca od mnogih nedostatkov, posebno od oholosti, resnosti in od pohlepa po igri in zabavi. Zanj je napisal več del. Naj znamenitejša so „Razgovori pokojnika“ in „Zgodbe Telemaka sina Ulisovega“. Poslednje delo je „zrcalo za vladarje“. V tej povesti so za vsako prigodbo vladarskega življenja lepi nauki: za poljedelstvo, trgovino, red v državi, umetnost, vzgoja dece itd. Pokazuje se v njej po vsem jasno, kako morejo tudi najmodrejšega vladarja zapeljati sebičniki, kako tiran sam stvarja ječo, in kako vladar zavoljo storjene krivice več trpeti mora, kakor drugi ljudje. To delo je bilo namenjeno edino le vojvodi burgundskemu, a po nezvestobi sluge je prišlo v javnost, ter pribavi Fénelonu mnogo neprilik. Kralj ga je smatral za satiro na svojo osebo in svoje vladanje. Zavoljo tega je zabranil Fé-

nelonu, da se mudí na dvoru in občuje z vojvodo burgundskim. Ker je bil Fénelon mej tem imenovan za nadškofa cambraiskega, odpotoval je v svojo škofijo, kjer se je marljivo pečal s svojimi pastirskimi posli. Ko je postal njegov vzgojenec vojvoda burgundski sovladar, začel je zopet delovati na javnem polji in je napisal nekoliko politiških spisov in spomenico za bodočega vladarja. Vojvoda burgundski je pa umrl mej tem nagle smrti pred, nego je mogel zasesti kraljevski prestol. To je Fénelona zeló razžalostilo in je tudi on kmalu potem umrl l. 1715. Najznamenitejše Fénelonovo delo je „o vzgoji deklet“. Celo to delo delí se v trinajst poglavij in eden dodatek, v katerem so neki posebni navodi namenjeni gotovi gospej za vzgojo njene hčere.

Pred vsem dokazuje Fénelon v tem delu, da se mora delati za vzgojo deklet z isto skrbjo, kakor za vzgojo dečkov, kajti slaba vzgoja žene donaša več hudega, nego slaba vzgoja moževa. Neznanstvo je krivo, če devojka ne zna, čem bi se nedolžno zabavala. Najbolje je z vzgojo dekleta pričeti v njenem detinstvu. S poukom se mora počakati, dokler se ne okrepečajo udje. Treba se varovati, da jih ne naučimo mnogo govoriti. Zadovoljimo se, da se razvijajo malo po malem pri prilikah, ki se same po sebi ponujajo. Sledimo naravi in bodimo jej na pomoč. Radovednost njihova naj se porabi, in dá naj se jim prilika, da morejo si ogledati razne stvarí (mline, delavnice, štacune itd.).

Mnogokrat ni treba jim praviti besede ne, ampak samo pred njimi to storiti, kar naj tudi deklice storé. Kazni naj bodo lahke, ali vselej tako izpeljane, da jih bode sram. Zmirom enako ravnati nikakor ne kaže.

Nauk je treba storiti prijeten in zabaven. Dete ljubi vesele pripovedi. Pripovedujejo naj se izborne pripovedi z malimi besedami. Dobre so basni iz živalstva, ako so umne in nedolžne. Poganske basni so nečiste. Otroci naj bodo zadovoljni s svetimi povestimi, da se ž njimi vera utemelji. „Kdor ne previdi, da je verozakon skozi in skozi historijski, ta ni malo ne pozna njegove bistvenosti. Čeravno je videti, da biblijske povesti podaljšujejo nauk, vender ga v istini skrčijo, kajti odvzamejo mu ono suhoparnost katekizma, ki podaje verske resnice brez dejanj“. Dodajo naj se govoru bakrorezi ali slike, ki kaj ugodno predočujejo svete pripovedi.

Glavna dolžnost žene je vzgoja dece in hišno gospodarstvo. Zato se hoče mnogo znanja, modrosti in izkustva. Mati mora popolnoma poučena biti v veri. Na dalje treba deklice učiti čitati in pisati. Trebalo bi tudi, da bi znali slovnico. Materinski jezik ne gre učiti enako po pravilih, kakor se uči latinski jezik v šoli. Deklice bi morale tudi znati čveterere vrste računov, a dobro bi bilo, ako bi znale nekaj tudi o glavnih pravilih prava. Naj čitajo zgodovino grško in rimsko ter povest svoje domovine in sosednih držav. Slikarstvo, osobito risanje je koristno ženam pri njihovem ročnem delu, ki ne more biti lepo, ako ne poznajo pravil risanja. „Pri vzgoji deklet je pa treba vedno misliti na njih stan in na kraj, kjer bodo živela, ter na poklic, katerega si utegnejo pri priliki izbrati. Paziti gre, da se ne zazibljejo v nade, katere prekosé njih imetje in stan“.

Na tem mestu nam je še omenjati reda šolskih bratov, ki ga je bil osnoval francozki duhovnik Ivan de la Salle (l. 1651—1719). Ta red se je baval najprvo z vzrejo siromašne dece, katero je proti tedanjemu običaju poučeval brezplačno. Pouk v srednjih in visokih šolah mu je bil po pravilih zabranjen. Šolski bratje vpeljali so povsod vkupno poučevanje ter svoje učence po starosti in napredku razdelili v razrede. Učili so jih pa v njihovih šolah: veronauk, slovnico, pravopis, krasopis, risanje, zemljepis in računstvo, in to po osnovi in metodi, katera je bila v pravilih reda. Poedinec ni smel v tem nič izpremeniti,

IX. Ivan Rousseau.

Sredi sedemnajstega stoletja pojavilo se je na Angleškem mišljenje, ki je v zadržanju religije priznavalo samo to, kar imajo vse vere skupno, in kar se z umom zapopasti more. Ustno razodenje in liturgija sta samo za veliko maso, a filozofi da je ne trebajo. Ker so privrženci tega nauka samo vero v Boga (deus) imeli za glavno stvar, a razodenje po sv. pismu za postransko, zato so jih zvali deiste, in ker so verovali samo to, kar so z umom (ratio) doseči mogli, rekli so jim tudi racionalisti, pa tudi naturalisti, ker so zanikali, da bi religija bila več od narave, in ker so čudeže po naravnem potu razlagali. Angleški deizem razširil se je skoro tudi po drugih deželah. Na Nemškem mu je delal pot Leibnitz in njegov učenec Kristijan Wolf, a na Francoskem Voltaire, ki je prav na nedostojni način grdil krščanstvo in biblijo. Na Francoskem je pa deizem kmalu zabredil v ateizem in materijalizem. Tako zvaní enciklopedisti (Diderot, d' Alembert, Helvetij, baron Holbach itd.) začeli so zanikati še celó božanstvo in obstanek duše. Rousseau res ni bil ne ateist, ne materijalist, a je pritrjeval deizmu in naturalizmu in je sovražil takratno državo in cerkev. Pa ker je on s svojimi deli odločno deloval za razvitek pedagogije, zato hočemo bolj na drobno razložiti njegovo življenje in njegove nazore. Ivan Jakob Rousseau se je rodil l. 1712. v Genevi. Prva vzgoja njegova je bila zeló zanemarjena. Oče vdovec ni se zanj dosta briga. Bil je nekaj časa pisar pri nekem odvetniku; potem v nauku pri nekem bakrorezcu. Po priporočilu gospe Varensove je prišel v turinski hospital za katehumene, kjer je po neki pripravi prestopil v krilo katoliške cerkve. Potem se je bavil pri gospej Varensovi čez deset let brez posebnega opravljanja, učeč se starih jezikov, matematike, filozofije, risanja in glasbe. Zapustivši gospo Varensovo prevzel je mesto domačega učitelja pri nekem trgovcu v Lyonu, kjer pa ni ostal dolgo, kajti sam je rekel, da nima za učitelja pravih svojstev. Iz Lyona je šel v Pariz, a od tod za tajnika poslanca v Benetke.

V tem času je dijanska akademija (l. 1749.) razpisala natečaj za vprašanje: „Ali je napredek v znanostih in umetnosti pomagal popraviti ali pokvariti нравnost (moralo)? Rousseau je napisal razpravo in dobil nagrado? V tej razpravi je dokazal, da je razvitek znanosti in umetnosti poguben za moralo. Pozival se je na Rimljane, Špartance in Atenčane, ki so bili tem slabši, čem bolj so v omiki napredovali. Kmalu je razpisala dijanska akademija tudi drugi natečaj za razpravo: „O vzrokih neenakosti mej ljudmi“. Rousseau je razpravljaj tudi to pitanje, a ni dobil nagrade, čeravno je bila razprava v bistvu soglasna s prvo. On je namreč vso krivdo radi neenakosti mej ljudmi zvalil na omiko ter dokazoval, da so bili ljudje enaki, dokler so živeli kot živina v gozdu brez obleke, brez obitelji, brez običaja in govora. „Neenakost je nastala s tem, ko so začeli poedinci gotov kos zemlje svoj imenovati in si ogradili polje. S pojmo lastništva nastal je prepir mej ljudmi, nastala je razlika mej bogatim in siromašnim, mej močnim in slabim, mej gospodarjem in slugo“.

(Dalje prih.)

Knjiga Slovenska

v

XIX. veku.

^v**Stefan Kociančič** r. 25. dec. 1818 v Vipavi, sveč. 1841, kaplan v Ločniku, od l. 1846 profesor bogoslovja, sv. pisma starega zakona in jutrovskega jezika, knjižničar od l. 1851 in naposled ravnatelj duhovskemu semenišču, častni kanonik l. 1875 v Gorici, u. 9. apr. 1883. — Kar je Prešern pel o M. Čopu, češ: Slédni je bil ti domač jezik

omikan, učen . . . Velikan učenosti! Ti si zaklade duha Krezove bil si nabral itd.: smé se po vsej pravici reči o Kocijančiču. „Tudi njemu znani so bili malo da ne vsi jeziki sedanje Evrope: slovenski, ruski, poljski, česki, lužički, hrvatsko-srbski, bolgarski. Poznal je jezik nemški, italijanski, francoski, angleški, španski. In to vse ne le površno, ampak bavil se je celó s posameznimi narečji evropskih jezikov, kakor s portugiškim, provensalskim, furlanskim, rumonskim in ladinskim. Posebna moč njegova je pa bila v semitskih jezikih: hebrejsko, sirsko in kaldejsko imel je popolnoma v oblasti, pred vsem pa arabsko, katero je tako temeljito poznal, da je o vsakej besedi, o vsakem deblu mogel dalje časa razpravljati; temu jeziku poznal je tudi ljudsko govorico . . . A razven omejenih jezikov naučil se je tudi drugih jutrovih, kakor koptovskega ali egiptovskega, perzijskega, turskega in magyarskega; koptovskemu in turskemu je zložil celó slovar, kterege je pa vedno le v rokopisu hranil. A da bi stare in nove jezike bolj temeljito upoznal, učil se je razven starih klasičnih jezikov tudi sanskritskega. Prisvojil si je popolnoma tudi staroslovenščino, tako da je v njej celó dopisoval. Iz nje si je razjasnjeval novoslovensko in druga slovanska narečja itd.“ (Kres III. 1883 str. 276 — 277. Sp. Dr. A. Mahnič). — Slovénski je jel se učiti vže v latinskih šolah, pisati v modroslovnih, kedar ga je V. Stanič napravil, da mu je po „Mildeheimisches Liederbuch“ poslovenil nektare pesmice, katerih tri je dal natisniti v svojih bukvicah, namreč: Mraz; Bog je povsot; Starost. — Marljivo se je poprijel slovenščine, pa tudi ilirščine v bogoslovju, ter je dal na svetlo na pr.:

1) Vodnik pobožniga kristjana, ali nar potrebniši molitve v raznih okolišinah življenja. V Celovcu l. 1845. Nat. Leon. — Po naročbi više gosposke duhovske je spisal:

2) Abecednik za šole po mestih. V Tersti 1846. — Povestice za prvo začetno šolo v Tersti. 1846. Krajnska pismenost okrajšana za male šole (po Vodnikovi). V Tersti. 8. 1847.

3) 26 Povésti za mlade ljudi. Spisal Št. K. v Gorici 1847. 8. 220. — Od l. 1848 do 1855 je slovenil pastirske liste nadškofove.

4) Podučne povésti. Spisal v laškem jeziku Francišek Soave. Poslovenil Štefan Kocijančič učitelj sv. p. st. z. v Goriški duhovščini, s pristavkam. V Gorici 1851. 8. 325. I. Del 1—82. II. D. 82—167. III. D. 168—238. Pristavik. Opomba. Nasledne povesti so v ravno tisti knjižici (tiskani v Brešii 1843. per Jeronimu Quadri), iz ktere je prestavljavec Soavetove pripovedi poslovenil. Zatorej jih tudi on ni hotel opustiti, posebno ker so ravno tako lepe in podučivne, kakor Soavetove, česar se zamore blagovoljni bravic sam lahko prepričati. a) Povésti Hanibala Parea Milanskiga zdravnika str. 241—282. b) Povésti pravdosrednika Lojzeta Bramieri Pijacentinskiga plemenitnika str. 285—322. Kazalo. — Nat. II. 1870. 8. 325. — Nat. III. 1876.

5) Sveta Povéstnica. Spisal L. Fleury. Iz laškega poslovenil Š. Kocijančič. I. Del. V Gorici 1852. 8. 250. — II. Del. 1852. 8. 216. Nat. in zal. Pater-nolli. „V pričjoči knjižici je naj veči obzir vzet na to, da se zgodbe med sabo dobro vežejo in da se, kakor sam L. Fleury v svojem predgovoru k drugemu natisu pravi, iz nje spoznati zamorejo mnogoverstne razmere, ktere so izvoljeno ljudstvo božje z drugimi sovremennimi narodi vezale, in da zamore ta knjižica služiti za uvod v vesoljno povestnico. Ta namen doseči je učeni L. Fleury, kateri je to delo v francozkem jeziku spisal, razun sv. pisma, pogostoma porabil tudi Jožefa Flavija, in je marsikej od njega tu sem povzel, kar se v svetem pismu ne dobí, in ki je k celoti povestnice vender večkrat zlo potrebno“, piše v predgovoru prestavljavec.

6) Sto povéstic, berilo za otroke, v Terstu 1852,

7) Pridige in drugi slovénski spisi, ki jih je zapustil Jožef Stibiel . . . Sabral Št. Kociančič . . in jim pristavil životopis rajnkega s kratkim uvodom v celo knjižico. V Gorici 1853. 8. XI. 176. (Vid. Jezičn. str. 18. 19). — Zgodovinski Katekizem . . J. Šmid . . izdal A. Janežič. V Celovcu 1853. Predgovor mu je spisal Š. Kociančič (str. 5. 6). — Tako tudi knjigam: . Slovénski Goffine . . Kratka povestnica Goriške nadškofije . . Stari Urban . . 1853. — Sodeloval je s Slomšekom v: Djanje Svetnikov. I. II. 1853. 1854 (Gl. Predgov. str. 11).

8) Maria Cel nad Kanalom. Kratek pregled zgodovine te kaplanije in božje poti od njenega vstanovljenja do sedanjega časa. V Gorici 1853. 8. Seitz.

9) Tovarš pobožniga kristjana, to je naj potrebníši molitve sleherniga kristjana, in nekaj duhovnih pesem. V Gorici 1854. 8. 354. Nat. in zal. Paternolli, in večkrat na svetlo dal, p. 1856, 1876, tudi skrajšano pod naslovom: Šopek. — Tako že prej: Mali zaklad duše, iz českega, zal. v Gradcu J. Sirolla itd.

10) Kristusovo življenje in smert v premišljevanjih in molitvah. Poleg Gašparja Erharda za Slovence predelal Štefan Kociančič, profesor bogoslovja v Gorici. Na svetlo dala družba sv. Mohora. I. Del. V Celovcu 1868. 8. 636. Nat. Blaznik. Kazalo. — II. Del 1873. 8. 743. Nat. tisk. družbe sv. Moh. Kazalo I—III. — „Naj postane ta prelepa knjiga Slovincem to, kar je Erhardova Nemcem, to je, prava domača knjiga. Ako od mnogo dobrega semena, ki se nahaja v tej knjigi, tudi le eno ali drugo zernce na dobro zemljo voljnega serca pade, kal požene in sad dozori; ako branje teh bukev tudi le tu pa tam kako dobro misel obudí, kako hudobno misel zaduší, kak svet sklep ponoví, kako pregrešno djanje ustavi: tedaj je ta knjiga že dovolj dobrega storila in pisateljev trud ni bil zastonj, ni bil zgubljen. Bog daj, da se to vresniči!“ Št. K.

Jako marljivo je pisaril ranjki v razne časnike in letopise; tako na pr. v a) Novice, ktere v dopisu iz Gorice pravijo: „Bogoslovci našega seminíšča so od več let sèm, od kar se je naš maleni narod iz terdnega sna zbudil, že marsikaj na literarnem polju našem pripomogli. Stari Urban, Povestnica goriške nadškofije (Fr. Blažič), deloma Djanje Svetnikov in Gofine itd. so živa priča njihove nekdanje vse hvale vredne marljivosti. Al tudi sedanji nočejo svojim poprejšnim sobratom zaostati. Kakor za gotovo zvemo, ravno sedaj v prostih urah pridno spisujejo za nas važno knjižico: „Povestnico goriške grofije“. . . Za vse to imamo se serčno zahvaliti našemu visokoč. g. Štepanu Kociančiču, visokoučenemu profesorju v semeníšču, ki vse to vodi in vreduje, med tem, ko tudi sam marsiktero lepo delo na dan spravi. Slava mu! itd.“ (Novic. 1861 str. 395). — Priljubljena mu je bila:

b) Zg. Danica, v kateri je l. 1852 str. 42 o Razlagovih tolikanj hvaljenih Zvezdicah prvi opomnil, češ, iz tega, kar se bere str. 12—13 in str. 45, zdí se: „de nimajo Slovani od vpeljanja Kristusove vere drugiga, kakor zlo . . Tako zamore pisati in govoriti li edin, ki je ud gerške nezedinjene cerkve, ne pa pravi rimsko-katolški kristjan . . In take knjige ne moremo priporočevati še neskušeni slovenski mladosti itd.“ — L. 1854 št. 15—20: Kratek pregled človekoljubnih naprav v blagor ubozih in terpečih v Gorici od naj starejših časov do današnjiga dne. — L. 1855 ima prevod svetopisemske pesmi hebrejske, kateri je podlaga primek Slavljenca t. j. nadškofa Gollmayra, kteremu je o raznih prilikah poklanjal umetno zložene hebrejske čestitke, kakor tudi škofu J. Legatu o 25letnici itd. (Danic. 1872); knezoškofu Jan. Kriz. Pogačarju l. 1875 o posvečenju itd. — L. 1862 str. 123 piše: „Vsakikrat nas v serce zabolí, kadar v slovenskih časnikih in po pisih besede svetega pisma tako rabljene beremo, da se Bogú smili na pr. vox clamantis in deserto; et Verbum caro factum est etc. . Vém,

da tisti, ki so do sedaj tako delali, niso iz nobenega slabega namena tega storili, tedaj ne ex malitia, ampak ex ignorantia. Ali ravno zavoljo tega je dolžnost duhovniku, ne molčati k takemu ponečastovanju Božje besede, temuč opominjati in zavrniti na besede svetega Tridentinskega zbora (Sess. IV. in fine). Gotovo se vsakdo pregreší zoper drugo Božjo zapoved, kadar Božje besede tako rabi. Da bi pač pisatelji sestavkov, ki so za časnike namenjeni, in pa vredniki vselej to pred očmi imeli!“ — L. 1872 str. 303 so ponatisnjeni nekteri nauki o branji sv. pisma v maternem jeziku (iz „Glasa“), kjer so omenjene vse tri slovenske prestave (Dalmatinova, Japelnova, Volčeva) in je rečeno, da le poslednjo je privoljeno prosto imeti in prebirati vsakemu Slovencu, ker ima pri-stavljene opombe in zadosti dobro razlaganje v pravem kat. duhu (str. 304).“ — O smrti gl. 1883 str. 119 in 123.

c) Sl. Bčela l. 1852: Ljubljana. Po potovanji; l. 1853: Kemperle Štefan; Nemški Rovt na Tominskem (Ipavec). Navade Primorskih Slovencev str. 146. Vraže str. 178 itd. — d) Arkiv za jugosl. povjestnicu. II. IV. 1854. Obširni odgovori na pitanja za jugosl. povj. zgodovinski; Beneška Slovenija; Abc Slovénski itd. — e) Šolski ali Slov. Prijatelj l. 1853: O društvu sv. Mohora; Zavod gluhonemov v Gorici; l. 1855: Zgodovinske čertice, nabrane po Goriškem. — f) Večernice družbe sv. Moh. 1861 p. Mesar Janez Kerstnik Jezuit, Goričan (I. str. 18—28). — g) Koledar kmetijske družbe za l. 1862. Posl. Št. K. — h) Goriški letnik za čitatelje vsacega stanu, l. 1864. Vred. Fr. Zakrajšek. Vanj pisal več sestavkov, zlasti zgodovino goriške grofije. — i) Koledarček dr. sv. Moh. 1871: Strašna smert hudobneža str. 181—185 itd. — k) Glas v Gorici. I—IV. 1872—75. Mnogo razprav jezikoslovnih, iz književne povéstnice, o pisateljih itd. na pr.: Panslavizem, pangermanizem, panitalijanizem; živenje ali življenje, šiba in palica, forint ali goldinar, žrtvenik ali altar; našim puristom, kakavcem; naprednjaki in mračnjaki, številka osem; človek, zvonovi; o prepovedanih knjigah; nek-daj in zdaj. O začetku Slovanov. Rezijansko narečje. Zora in Vestnik. Šokci. Oglej. Sveta Gora. Koseski. Sveti Hieronim je-li Slovan? O Val. Staniču. Čenče (ital. la ciancia) itd. Matevž Hladnik. Življenjepisne črtice. L. 1875. l. 47—53 itd. — „Rajniki učenjak, kteremu je govor bil nad vse skromen in priprost, nikogar ni bolj črtil, kakor one pretirane pisatelje, ki hoté slovenski jezik s tem preroditi in obogatiti, da od vseh vetrov prinašajo v slovenščino besed iz drugih narečij slovanskih (pa tudi iz turskega, arabskega etc.), tudi tedaj, ko jih nikako ne potrebujemo, menéč da dobí jezik še le tako pravi slovenski značaj (v. Kres str. 277)!“ — l) Besednik v Celovcu p. 1873: Na sveti večer. Čudno spreobertenje pijanca. Stari grad ali strahovi itd. — m) Folium eccl. dioeceseos Tergestinae . . l. 1865—1875, v katerem je do 20 večih in manjših spisov njegovih v besedi lat. na pr.: Historia Seminarii centralis Goritiensis; Historia creationis Mosaica; Tractatus de liturgia ecclesiae Aquilejensis itd. — Folium periodicum archidioeceseos Goritiensis l. 1875 itd. ima brez števila njegovih učeni-h razprav in sestavkov o prav mnogoterih tvarinah. — Rad je sestavljal životopise ranjkih p. Kafól (Caffou) Feliks Anton; Krobat (Crobath) Jožef Friderik; Dr. J. Nep. Hrast. Breves notitiae biographicae itd. 1875. 8. 56. — Album Sacerdotum 25 tum presbyteratus sui annum Goritiae solemniter celebrantium anno 1867. Paternolli. V spo-menici tej so tudi reči slovenske p. Vse se spreminja — vse mine; Častite Marijo itd.

Učenjak v hebrejščini je sestavil berilo: Specimina lectionis Scripturae hebraicae in gratiam suorum auditorum congegit Stephanus Kociančič. Goritiae 1853. — Editio altera emendata et aucta. 1860. Typis J. Seitz. — Po tej knji-žici in po umetnih čestitkah hebrejskih, celó v pesniški obliki, je zaslovel tako, da so mu dopisovali učeni židovje p. Samuel David Luzzatto, prof. v Padovi, pesnik Jqs. Al-

manzi, prof. Aron Luzzatto v Trstu itd.; angleški mu je dopisoval Frid. William Wingfield, on pa njemu slovénski, Judom hebrejski, nekterim Slovanom staroslovénski itd.

Znameniti so njegovi premnogi rokopisi, ki se hranijo v bogoslovni knjižnici Goriški, deloma nenatisnjeni, v raznih jezicah in o raznih tvarinah. Ranjki je pač vreden, da ga opiše kdo obširno v lastni knjigi, ali v Drobtinicah Ljubljanskih itd. — Nam posebej pomenljivi so rokopisi slovénski na pr.: Pridige; Zgodovinske črtice o farah in cerkvah po Goriškem; Življenje izvelič. Jan. Berhmansa S. J. — Leto posvečeno poslovenj. po lat. Tyrnaviae 1753. Životopisne črtice imenitnih mož goriške grofije. Ruska zemlja, kdo je v Kijevu najpred gospodoval. Majnik posvečen Mariji preč. Devici. Šege in obredi današnjih Judov. Življenje in nauk G. J. Kr. po čveterih evang. poslovenj. — Goriško narečje. Cerkevno slovstvo na Goriškem. Furlani Jožef. Anton Janežič i Ivan Kukuljević Sakcinski (dopisi teh in še drugih nekaj). Menih Hraber, povestnica pisma Cirilskega, Krk (listine iz Glagoliškega); Stol sv. Marka v Benetkah; Rezijani itd. „Matevža Hladnika Vertičik samôtnih cvetlic“ v knjigo 4^o str. 795 zbral z obširnim življenjepisom, besednjakom in kazalom, Štefan Kocijančič (Vid. Jezičn. 1887 str. 32 — 36). Dnevnik. Životopis (Ego). Primeri: Zvon III. L. 1883 str. 331 — 335: Štefan Kocijančič, sp. Simon Rutar; str. 398 — 401 sp. Fr. Podgornik.

O Mansvet (Janez) Šmajdek r. 1. marc. 1819 v Soteski na Dolenjskem, v red sv. Frančiška 1836, svečenik 1842, v Gorici u. 10. apr. 1868. Sloveč govornik je tudi pisal; tako na pr.:

a) Shodni Ogovori. Spisal ino izustil O. Mansvet Šmajdek, učenik nara-voslovja v domačih šolah Frančiškanskega reda na Kostanjevici blizo Gorice. V Ljubljani 1854. 8. 319. Zal. Giontini, nat. Blaznik. — „Zaslišite domačo pripoved, ktera nam je v poterdilo, de krivično blago drugimu rodu ne koristi, in ktero je pridna bučelica pozabljivosti otela. — Neki kmet je bil od svojih mladih dni silo skerben, varčen pa škop. Od kodar jo je koli permahal, vselej je kaj sabo pernesel, ali na rami, ali v roki, ali v nedrijah, ali v žepu, zdej iglo, zdej žebelj, zdej kako orodje, bodi si leseno toporiše. Kar je na polju zvunej strehe staknil, je bilo že njegovo. Vse kašte, kleti in shrambe so bile polne blaga, kar si je človek zmisлил, to je najdel tam. Odbila je tako skerbnumu očetu zadnja ura, umerl je — blago, se vé, sinu zapustil; menite, de je kaj obstanka, kaj teka imelo krivično blago? — Oženil se je sin, ker je toliko blaga po očetu podedoval, ali karkoli sta on in njegova žena počela, nista sreče imela, v petih letih sta že vse zapravila, kar je oče v petdesetih letih z velikim terpljenjem nabral. Sosedje viditi ves lep stan razdjan, strehe rebra kazati ino viseti na kup, so z glavami majali, z ramami potresovali ter drugi drugimu pravili: I kaj bi nek rekel naš ranjki sosed, ko bi zdej vstal, vidil svoje lepo stanovanje na kup viseti, ino sina vprašal, kam je pošlo toliko lepih reči? — Kaj bi on na to odgovoril, tega ne vemo, pa sveto pismo namesto njega odgovori, ker pravi Bog po preroku Ecehielu: Krivično blago bom jaz na dan svoje jeze razgnal, kakor cestni veter pomete itd. (str. 113).“

b) Popotni Tovarš bratam in sestram III. reda svetiga Frančiška, ki med svetam živijo. Spisal O. Mansvet Šmajdek, Frančiškan na Kostanjevici blizo Gorice. V Ljubljani 1861. 8. 608. Nat. Milic. „Vem, de nam v slovenskim jeziku lepih molitevnih bukvic ne manjka, in de so čč. gg. duhovni marsikako knjižico na svitlo spravili, ki pobožnost, de ne umerje, tako poživlja, kakor zrak ogenj podpihljava, de ne ugasne. Ali bratje in sestre tretjiga reda sv. Frančiška, sem ter tje po Slovenii raztreseni, zdi-hujejo že dolgo po kaj obširniših bukvicah o svojim redu, kakor so jih do zdej v ma-ternim jeziku imeli itd. (Predg. str. 3).“

Sicer je P. Mansvet — časih z imenom Krotkoslav — rad dopisoval v Danico iz krajev, kjer je služboval na pr.: Iz Gorice l. 1851 o sv. misijonu; l. 1858: Zdravilo za tiste, ki jih je Pust pobodel; l. 1860: Vojska med mesojedci in tretjo cerkveno zapovedjo; l. 1861: Dvestoletnica v Nazaretu na spodnjim Štajerskim itd. Največ pa o III. redu sv. Frančiška p.: Ako hoč'ite kadaj boljši svet imeti, — Morate vsi kakor svet Frančišk živeti, ali: Ako hoč'ite, želite, de boljši bo svet, — Stopite vsi v svet'ga Frančiška red. — Tri in dvajset zveličanih japonskih mučenikov iz I. in III. reda sv. očeta Frančiška bo posvečenih ali med svetnike prištetih (Danic. 1861 št. 24—26) itd.

Juri Fleišman r. 18. apr. 1819 v Beričevem pri Dolu, brat Andrejev (Jezič. 1887 str. 28), nekaj časa učitelj na Vrhniki, potem je v Ljubljani učil petje, glasbo, lepopisje; zlagal pesmi ter jim skladal napeve, u. 25. maj. 1874. Njegovi umotvori so p.:

a) Izgledi slovenskiga pisanja. Zal. Giontini, nat. Blaznik v Ljubljani. b) Šolarske pesmi 4^o. 1860. — c) Mične slovenske zdravice. 4^o. 1860. Zv. I—III. — d) Slovanska Beseda. Pesmi za veselice. Zložil Juri Fleišman. Zal. Giontini. Zv. I—III. 1864. — Sodeloval je pri „Slov. Gerlici“ že l. 1848 itd. — Prav bi bilo, da bi gosp. učitelji vseh slovenskih ljudskih šol segli po zbirki „Šolarske pesmi“, ktero je g. izdatelj že s tem posebno zanimivo naredil, da je s kratkimi besedami pridjal nauk, kako naj se vadijo šolarji na posluh peti, ktereга tako - le razlaga:

„Učitelj naj razloži šolarjem poglobitve reči o muziki sploh, čemu so sekirice (note), kaj je oddih ali prenehljej (pauza), takt ali udarec, kaj mera časa (tempo) itd. Naj jim dalje kaže, kako usta odperati, da preveč ne zijajo, pa tudi zob skup ne tišijo . . . Da jim pravi sluh obudi, naj učitelj stopnje ali škalo s čistim glasom — a — zapeje, z roko pa takt daje itd.“ (Novic. 1860 str. 141). — O „Slovénskijh zdravicah“ zv. II. imajo Novice po pristojni hvali gledé besede opombico, da okrogle take baže, ki so na koncu tega zvezka, naj bi g. Fleišman raji prepustil lastni fantazii tistih, ki nazaj pristokajo s kervavo glavo itd. (1861 str. 185). — In o „Slovanski besedi“ ravno tako pravijo: „Žel-leli bi pa bili, da g. Fleišman tiste pesmi, katerim je sam besede zložil, bi bil dal popraviti po izurjenem pesniku, ali še bolje, da bi Pegaza prepustil celó drugim (1864 str. 295).“ — Sicer pa glej „Slov. Nar.“ 1876 št. 12: Jurij Fleišman, slovenski skladatelj. Spisal Vojteh Valenta.

Književstvo.

— **Pedagogiški letnik.** I. leto. 1887. Uredil Fran Gabršek. Izdalo in založilo „Pedagogiško društvo“ v Krškem. V Ljubljani. Natisnil J. R. Milic. Vsebina te prve, lepe knjige, ki jo je uredil in največ tudi spisal naš neutrudljivi sotrudnik g. Gabršek, je ta-le: I. Občno vzgojeslovje (Fr. Gabršek). II. Vzroki zasurovelosti mladine šoli odrasle in sredstva, kako pomoči tej žalostni prikazni (Žavski). III. Komenski-Slomšek (J. Ravnikar). IV. Učne slike iz somatologije (Tone Brezovnik). V. Pouk o črtežih II. del. A. Posamezni deli. B. Najvažnejše določbe iz stavbenega reda za Kranjsko. C. Terminologija. O perspektivi (Jos. Bezljaj). VI. Poročilo o delovanji „Pedagogiškega društva“ (Fr. Gabršek). Vplivanje učitelja na kmetijsko gospodarstvo sploh in s posebnim ozirom na sadjerejo (Fr. Lunder). Kako naj bi učitelj pospeševal čebelorejo (L. Abram). O domačih šolskih nalogah na kmetih (Iv. Gantar). VII. Vabilo. VIII. Slike k „Pouku o črtežih“ v prilogi. „Občno vzgojeslovje“ začénja s tem-le predgovorom: „Vsled ukaza vis. c. k. poučnega ministerstva z dné 31. julija 1886. l. št. 6033 imajo se sposobnostne preizkušnje za splošne ljudske in meščanske šole vršiti deloma tudi v slovenskem jeziku. Za pedagogiko pa nam manjka še potrebne učne knjige. Da se temu nekoliko pomore, odločil sem se, da priredim takovo knjigo tudi v slovenščini. Kot prvi del pedagogike podajam tù občno vzgojeslovje.“

Léhko bi bilo, isto sestaviti po raznih virih, kajti pedagogična literatura je pri inih narodih vže jako razvita. A mislil sem si, da dosežem najprej svoj namen, ako preložim na slovenščino kako drugo že uvedeno in obče priznано učno knjigo. Odločil sem se torej za vzgojeslovje, katero je v nemščini spisal dr. Jos. Mich, c. kr. šolski svetovalec in ravnatelj c. kr. izobraževališča za učitelje in učiteljice v Opavi. Ta knjiga obseza ob kratkem vse potrebno ter je vrhu tega vrejena po zahtevah „Organisations-Statut der Bildungsanstalten für Lehrer und Lehrerinnen an öffentlichen Volksschulen in Österreich“, uvedenim z ukazom vis. c. kr. poučnega ministerstva z dné 31. julija 1886. l. št. 6031.

Kar se tiče prevoda samega, omeniti mi je, da sem se z večine strogo držal razdelbe in vsebine nemškega izvirnika. Vender nisem mogel kaj, da ne bi tù in tam česa dodal ali izpremenil; sosebno se mi je zdelo prilično, da sem uvrstil na primernih mestih zlate izreke našega prvega pedagoga A. M. Slomškega. S tem, upam, dobila je knjiga bolj domače lice ter se bolj prilaga slovenskim razmeram.

Akoravno pa je knjiga namenjena v prvi vrsti našim učiteljiščem, vender se nadejam, da jo bodo s pridom rabili ne le učitelji sploh, temveč tudi drugi razumni roditelji, kateri so do sedaj pogrešali take knjige.

Cena knjigi je za neude 1 gld. 40 kr. (po pošti 5 kr. več). Poleg tega so se izdali posebni odtiski „Občnega vzgojeslovja“ (cena 80 kr.) in „Pouk o črtežih“ (cena 30 kr., po pošti 5 kr. več). „Pedagogični letnik“ je tudi po vnanjem prav lepo opravljen. Vsak učitelj in vsaka učiteljica, pa tudi vsaka učiteljska knjižnica naj bi si nemudoma naročila to lepo knjigo. Vrlemu „Pedagogičskemu društvu“ v Krškem pa kličemo: Napreduje naj še dalje tako vztrajno in plodovito kakor je prvo leto začelo!

— „**Angeljček, otrokom učitelj in prijatelj**“. Izdal Anton Kržič. II. zvezek. V Ljubljani, 1887. Samozaložba. Tiskala „Katoliška Tiskarna“. Kakor je naša mladina prvi zvezek veselo vzprejela, bode gotovo tudi tega, ker je še toliko lepši. Stane le 12 novčičev, tedaj vsebina, oprava in cena vse je ugodno, da se delce kar samo priporoča.

— Prvi zvezek „**Knjižnica za mladino**“, ki jo izdaja „Slov. učiteljsko društvo“, je tudi užé natisnen in se bode prihodnje dni razpošiljal in prodajal. Drugo pot več o tem lepem novem podjetju.

— „**Jos. Stritar-jevih zbranih spisov**“ je užé na svetlem tretji snopič, ki nadaljuje poezije Stritarjeve.

D o p i s i.

Iz Šmarije pri Jelšah. Šmarijsko-Rogačko učiteljsko društvo je imelo svoje tretje zborovanje dné 31. maja t. l. pri sv. Križu na Slatini. G. R. Knaflič je poročal dalje o »izdaji organizovane knjižnice za slov. mladino« (Glej 11. in 12. štev. »Popotnikovo« in 12. štev. »Uč. Tovariša«). Ker je slavnoznani g. Lego v Pragi začetnik »org. knjižnice za slov. mladino«, zato nariše poročevalec tridesetletno delovanje Legovo za naš napredek, iz katerega poročila podajemo sledeči izvod:

Gosp. Jan V. Lego promatra z največim zanimanjem in pozornostjo razvoj naše literature, učiteljstva in šolstva. On podpira neposredno in posredno vsa naša znamenitejša društva, kakor: »Dramatiško društvo«, »Slov. Matico« (radi velikih zaslug imenovan njenim častnim členom) »Slov. učit. društvo v Ljubljani«, »Pedagogičsko društvo« na Krškem i. t. d. Ljubljanskim in drugim dijakom doposlal je v dveh letih do 300 gld. českich knjig, na ta način se je učilo in se še uči v Ljubljani do 100 dijakov českega jezika, od katerih je dospelo 30 do tolike dovršenosti, da prelagajo dandanes razna beletristiška dela na slov. jezik. Kandidatje učiteljišča so dobivali od njega pet českich pedagogijskih časopisov. Na ta način se poznajo naši prihodnji učitelji užé kot kandidatje s českim šolstvom in učiteljstvom, kar koristi brez ugovora našemu učiteljstvu in naši šoli. Pred jednim letom je otvoril g. Lego v Pragi posebni kurz za slov. jezik, kjer poučuje do 80 učiteljev in učiteljic slov. jezik, da upozná naše učiteljstvo s českim. Za svojega 18letnega uradovanja na Slovenskem si je g. Lego popolnoma osvojil slov. jezik ter upoznal naš národ po vseh straneh njegovega življenja. On vé predobro, da je šola ona podloga, na katero se osniva národna individualnost in da bode naša literatura le tedaj uspevala, ko bomo imeli bogato literaturo za mladino, a promatrajoč slov. šolstvo je takoj uvidel našo hibo, namreč, da nam nedostaje »organizovane knjižnice za mladino«, zató nam hoče tudi po tej strani priskočiti. Njegovim posredovanjem se je v seji »Slov. učit. društva« (Ljubljana) dné 7. vinotoka 1886. l. živahno debatovalo, a žalibog, narisala se je nemožnost tega podjetja (pomanjkanje pisateljev! za-

ložnik, naročniki, denar), da se je društvo »Nár. Šola« čutilo poklicano mesto »Slov. učit. društva« prevzeti to nalogo. »Nár. Šola« je obljubila 300 gld. podpore, 200 gld. bi prosila od družbe sv. Cirila in Metoda, a vsoto X od deželne vlade Kranjske, na ta način bi se lahko, če tudi s pičlim številom naročenih šol, začelo finančno delovati (letnina 2 gld. za 5 do 6 knjig). Začasno se je ustanovil odbor izven kroga »Slov. učit. društva«, kateremu je bilo pisatelje nabirati. Pisateljev se je nabralo primerno lepo število, od katerih je jeden doposlal pred časom svoj rokopis »Nár. Šoli« pet pisateljev pa »Slov. učit. društvu« v Ljubljani, a 6 pisateljev si je pridržalo svoje rokopise do odločilnega časa. Ko je g. Lego zvedel za navedeno »nemožnost«, daroval je 7 ces. zlatnikov kot častno nagrado za najboljšo slov. povest za mladino (glej razpis po vseh časopisih), a za zboljšanje honorarja pisateljem in za založnika poskrbi sam. Torej nam učiteljskim društvom treba samo reči svoj milostni »dâ!« iztegniti roke ter vzprejeti z hvaležnostjo Legovo požrtvovalnost ter vsaj nekoliko podpirati to podjetje. — Poroč. stavi sledeči predlog:

1. Šmarijsko-Rogaško učiteljsko društvo izrazi g. Janu V. Legu v posebnem pismu i po českich pedagogijskih časopisih svoje priznanje njegovih zaslug za naše šolstvo in naš jezik mej českim učiteljstvom. Predlog se jednoglasno vzprejme.

Da se nameravana organizacija do novega leta uresniči; zatô je treba mej učiteljstvom teoretičnega in praktičnega delovanja t. j. učiteljska društva naj izražajo po zborovanjih svoje mnenje i. t. d.; osobito pa je treba, da se o tej izdaji sporazumô vsa naša društva, kajti takovemu podjetju je treba pripravljati »pot Gospodovo«, sicer je ves trud brez izdatnega uspeha. »Slov. učit. društvo« je torej ukrenilo na nepravo pot, če misli, da bode samo kaj izvelo brez pomoči drugih. *) Učitelji smo pedagogi ter se ne smemo tudi pri takih in sličnih podjetjih oddaljiti od pedagogijskih načel, temveč se moramo poprijeti premišljene in ugodne metode to je, »organizacija«, a njen plod bode »organizovana knjižnica«. — Poročevalec stavi sledeči predlog:

2. Da se pričné mej slov. učiteljstvom živahnejše delovanje bodi si neposredno ali posredno za »organizovano knjižnico za slov. mladino«; zatô poziva Šmarijsko-Rogaško učiteljsko društvo s posebnimi dopisi i po pedagogijskih časopisih vsa učit. društva na Slovenskem a) da konstatujô v zborovanjih po pedagogijskih in nepedagogijskih časopisih nujno potrebo in korist »organizovane knjižnice za slov. mladino«. b) da izrazijo svoje mnenje ter določé izdavajoči faktor (ali »Nár. Šolo« ali »Slov. učit. društvo« v Ljubljani). c) da delujejo teoretično in praktično na ustanovo oziroma na širjenje »org. knjižnice«. Teoretično, da razpravljajo v tej zadevi ter širijo zanimanje, praktično, da nabirajo v svojem okraji krajne šolske svéte in premožnejše občane za naročnike ter pisatelje učitelje in neučitelje. Predlog se jednoglasno vzprejme.

3. Predlog, da bi Šmarijsko-Rogaško učit. društvo prirejevalo vsako leto po jedno ali dve veselici (koncert ali akademijo) se za letos ovrže, vendar se priporoča ostalim društvom. Čisti dohodek bi se daroval ali kot častna nagrada pisateljem (po načinu g. Lega) ali kot naročnina za »org. knjiž.« ubožnim šolam dotičnega okraja.

Poziv slov. učiteljskim društvom na Slovenskem.

Podpisano društvo je v sejah dné 5. in 31. maja 1887. l. (glej dopis v 11. in 12. štev. »Popotnikovej« in v 12. in 13. štev. »Uč. Tovariša«) debatovalo »o izdaji organizovane knjižnice za slov. mladino« ter vzprejelo sledeče predloge:

1. Društvo konstatuje jednoglasno nujno potrebo in korist »organizovane knjižnice za slov. mladino«.

2. Členi Šmarijsko-Rogaškega okraja prevzamejo dolžnost širiti »organizovano knjižnico za mladino« po šolah in med národom.

3. Da se pričné med slov. učiteljstvom živahnejše delovanje bodi si neposredno ali posredno za »org. knjiž. za slov. mladino«; zatô poziva Šmarijsko-Rogaško učit. društvo s posebnimi dopisi in po časopisih vsa učiteljska društva na Slovenskem,

a) da konstatujejo v zborovanjih po pedagogijskih in nepedagogijskih časopisih nujno potrebo in korist »org. knjiž. za slov. mladino«,

b) da delujejo teoretično in praktično na ustanovo »org. knjiž.« Teoretično, da razpravljajo o tej zadevi ter širijo zanimanje, praktično, da nabirajo v svojem okraji krajne šolske svéte in premožnejše občane za naročnike ter pisatelje učitelje in neučitelje,

c) da določé izdavajoči faktor (Ali »Pedagog. društvo« na Krškem, ali »Nar. Šolo«, ali »Slov. uč. društvo« obe v Ljubljani.)

*) Vsako društvo ima namero, da dela »z združeno močjo«; isto nadeja se tudi »Slov. učit. društvo«.

4. Društvo izrazi g. Ivanu V. Legu kot začetniku naše »org. knjiž.« svoje priznanje njegovih zaslug.

5. »Slovenskemu učit. društvu« v Ljubljani se odsvetuje izdavanje knjižnice v posameznih zvezkih in v nedoločenih obrokih (»neorganizovana knjižnica«).

Kaj je »organizovana knjižnica za slovensko mladino«? Je po Legovem in našem načrtu sledeča:

Ker pri vladajočih okoliščinah ni koristno novega društva ustvarjati; zato naj kako društvo na Slovenskem preosnuje svoja pravila in delovanje na toliko, da bode izdaval po načinu družbe sv. Mohorja v letnem a ne v mesečnih ali nedoločenih obrokih po 5 do 6 knjig istega obsega za mladino s sodelovanjem celokupnega učiteljstva na Slovenskem i to s sledečim načinom:

1. Dotično društvo se ali popolnoma preosnuje za izdajo knjižnice ali pa si osnuje poseben odsek za izdajo.

2. Vsaka šola plača od svojega prinosa za šolsko knjižnico 2 gl. kot naročnino za »org. knjižnico«. Tisoč naročnikov (800 šol + 200 oseb) vrže 2000 gl. ako še prištejemo razne podpore, se z navedenim zneskom lahko prične finančno delovanje.

3. Dotično društvo prosi v svojem začetku podporo pri a) državnem zboru; b) deželnem zboru in dež. šol. svetu Kranjskem in dr.; c) društvu sv. Cirila in Metoda; d) premožnejših rodoljubih in prijateljih šolstva.

Da se oglasi koj od začetka 1000 naročnikov bodi skrb učiteljstvu, katero naj deluje pri krajnih šolskih svetih za naročnino svojih šol, ako še isti ni odredil letnega prinosa za šolsko knjižnico, a da se bode učiteljstvo za tako knjižnico zanimalo, jamči nam učiteljski poklic, po katerem smo tako knjižnico dolžni ustanoviti in sicer: 1. Po svojem poklicu iz pedagogijskega stališča. 2. Iz narodnega stališča kot faktor ljudske izobraženosti in narodne prosvete 3. Iz kulturnega stališča kot faktor kulture in posebej 4. Iz literarnega stališča kot faktor literature. Koristi: a) Pouk in vzgoja šolska in domača bi bolje napredovala; kajti knjige za mladino so sredstvo pouka in odgoje, za učitelja, duhovnika in roditelje, za šolo, cerkev in dom. b) S knjigami se množi čitateljstvo, a čim večje je čitateljstvo, tem bolje raste narodno razumnost, veljava in častno ime domá in drugod. c) Pospešuje se vsa literatura; kajti ko doraste mladi rod, ki se je privadil čitati, dobi vsa literatura mnogo naročnikov, da i pisatelj. d) Šole dobé na ta način svoje knjižnice, ki so do sedaj pač slabe in lóšave.

Kakor hitro se učiteljstvo resno poprime tega podjetja, ono ne more izpodleteti; pisatelj imamo dovoljno število, nekoji so se vže takó rekó obvezali, priskrbeti pri enakih okoliščinah vsako leto rokopis za jedno knjigo, založnika je pa lahko dobiti, če tudi na upanje, samo jamčiti mu moramo (z občnim zanimanjem), da podjetje ne izpodletí. Sicer nam tudi po tej strani priskoči z besedo in djanjem slavni naš g. Jan V. Lego. Učiteljska društva naj prirejajo koncerte in akademije, čisti dohodek pak darujejo ali kot častno nagrado pisateljem za dobre povesti (po načinu g. Lega) ali kot začetno naročnino ubožnim šolam dotičnega okraja. **Ako bi dandanes vže imeli toli naglašeno „Zvezo slov. učiteljstva“, bi se nameravana „org. knjiž.“ lože uresničila. Bodi nam torej ta zadeva pozivajoči glas k združenju našemu v organizovano celoto po načinu naših hrvatskih, českich in drugih kolegov.**

Slavna uč. društva in ostalo učiteljstvo! Vsak omikan národ skrbi za svojo mladino tudi s tem, da mu vzdržava bogate šolske knjižnice. Zakaj bi torej Slovenec in zopet le Slovenec tudi v tem oziru zaostajal za drugimi národi. Jedenkrat pride gotovo do tega, da bode imela pri nas vsaka ljudska šola svojo knjižnico za mladino. Zakaj bi se torej mi ne potegnoli za čast prvenstva, ko vidimo, da je naš národ po družbi sv. Mohorja pridobljen za knjigo in da nam »organizovane knjižnice za mladino« ne ustanovi ne obrtnijski, trgovski i. t. d. stan, temveč le učiteljstvo; kajti knjiga za mladino spada jedino v naše področje!

V svesti si popolnega prepričanja svojih učiteljskih dolžnosti poziva torej podpisano društvo vsa uč. društva in ostalo učiteljstvo na Slovenskem k razpravljanju po zborovanjih ter k dejanski izvršitvi predlogov navedenih pod 1., 2., 3., a, b in c, 4. in 5.

V Šmarji pri Jelšah dné 21. junija 1887. l.

Šmarjsko-Rogaško učiteljsko društvo.

Iz Celovca. Slavnost zlatomašnika Einspielerja. Dné 21. avgusta t. l. bode naš marljivi, zaslužni in občespoštovani prvoboritelj in starosta koroških Slovencev, preč. gosp. prof. **Andrej Einspieler**, v svojem rojstnem kraju, v Svečah v Rožni dolini, daroval zlato mašo.

— V ta namen sèstavil se je v Celovcu slavnostni odbor, kateremu je nalog, takoj vse potrebno ukreniti, da se priredi slavljenčevim ogromnim zaslugam dostojna in primerna slavnost.

Iz Litijskega okraja. (Dalje in konec.) Prvi se oglasi g. Janowsky, kateri meni, da to ni postavno dovoljeno in bi se morala poprej oblastva povprašati. G. Toman pa je popolnoma zoper deljenje, ker za one krajcarje, katere dobi posamni okraj, ne moglo bi se kaj izdatnega kupiti in prvi nalog knjižnice je pa menda vendar le to, da se nakupijo knjige, katerih si posamnik ne more omisliti.

G. Zajec zavrača g. Janowsky-ja, da postavno je menda dovoljeno, ker jo imajo v postojinskem okraji razdvojeno, na kar mu pa g. Cepuder odgovarja, da se litijski okraj nikakor ne more s postojinskim primerjati, zato je i zoper deljenje.

Predlog se proti dvema glasovoma zavrže. Vzprijme se pa predlog g. Škrbinca: »knjižničnemu odboru se naroča, da knjige (tù jih je imenoval) pregleda, in ako so res prazne, kakor je po naslovu soditi, naj se izbacejo«.

Ko se je še knjižnični denar za tisk knjižice »Opis okr. glavarstva« dovolil, sledilo je poročilo knjižničnega odbora, iz katerega povzamem, da imamo okoli 250 knjig, časopisov itd. z letošnjim naraščajem 46. Ker se je, kakor sem zgoraj omenil, denar drugam namenil, niso se vsled predloga g. Zajca nikake knjige v nakup določile.

V stalni odbor so izvoljeni gg. Škrbinec, Cepuder, Zajec, Janowsky in Gross, — v knjižnični pa gg. Cepuder, Toman, Zajec (predsednik), Škrbinec, Janowsky in gdč. Setina.

Navzoče počastil je i naš občeljubljeni glavar g. Matija Grilj, kateremu se je g. predsednik zahvalil.

Sklenili smo sejo z običajnim vzklikom na našega svetlega cesarja.

Ker vlani, kakor i več let prej, cenjeni »Tovariš« od tod ni dobil poročila, dostavljam kakor se mi je povedalo, kaj se je vlani sklenilo. Mej drugim se je jednglasno sklenilo, naj ostane knjižnica vedno v Litiji. Še le 9 mesecev je minulo od onega časa, hoteli so užé nekateri svojo misel izpremeniti. Res čudno!

Le vplivu g. okr. glavarja se je zahvaliti, da se knjižnica ne preseli zopet za kake mesece drugam in se zogne nepotrebnim troškom. Knjigarna ostane tedaj v Litiji, a konec je pa i vsem drugim razmeram primeren! Arhivar naj bode Hotiski učitelj, kateri je 1½ uro oddaljen in predsednik menda še več, ko jedenkrat toliko, a knjižnica naj v Litiji počiva. Tako smo končali. Kake misli so me zvečer naudajale, naj opustim, ker se je nebo i pooblačilo.

Iz Logaškega okraja. Dné 2. avg. t. l. imamo učitelji Logaškega okraja svojo okrajno konferenco v Gorénjem Logatci. Mej navadnimi točkami dnevnega reda je tudi v posvetovanje o izdaji popisa šolskega okraja Logaškega. Pri tem ravno opozorim gg. učitelje na lanski ukaz sl. c. kr. okr. šol. sveta, kateri pravi, da ima vsak učitelj popisati svoj šolski okraj in ta popis prinesiti k učit. konferenci. Posvetovanje bode namreč le o tem, kako izdati in urediti ta popis.

Iz Ljubljane. Iz sej c. k. deželnega šolskega sveta v 2. in 26. dan junija t. l. Posvétuje se o načrtu za proračun o potrebščinah za stalne plače ljudskim učiteljem na Kranjskem za 1888. l. ter se ta nasvèt oddaja kranjskemu deželnemu odboru, da bode skrbel za plače. — Poročilo o preizkušnjah učiteljske sposobnosti meseca maja se jemlje na znanje. — Učiteljska služba v Dragi se vnovič razpiše. (Glej zadnjo str. dan. lista!) — Učiteljevi vdovi Katarini Japel-novi določi se pokojnina, četrtnina za pogreb in donesek k vzgoji trojih neprekrbljenih otrok. — Nekemu pomožnemu učitelju se namestu opravišne dovoli nagrada. — Dovolj se, da se ustanovi enorazredna nova šola v Dobovcu. — Določi se 30. šolskim občinam podpora za zidanje novih šol 6000 gld., ki jih je kranjska hranilnica 1887. l. v ta namen darovala. — O ustanovi nove enorazredne ljudske šole v Kolovratu z začetkom prihodnjega šolskega leta poroča se kranjskemu deželnemu odboru, da to dovoli. — Deželnemu odboru se nasvetuje o ustanovah cesarja Franca Josipa tukajšnjim obrtniškim nadaljevalnim šolam za 1887. l. — Začasni učitelj na ljudski šoli v Starem Trgu pri Ložu, Mih. Poklukar, imenuje se definitivnim učiteljem za II. učiteljsko mesto tù. (Glej Premene pri učiteljstvu!) — Učitelju na c. k. vadnici dovoli se prva petletna doklada. — Reši se več pritožeb o kaznih za šolske zamude, potem prošenj za podpore in nagrade.

— Slovenski jezik na c. k. učiteljiščih v Ljubljani ima po odloku sl. ministertva za bogočastje in uk z dné 1. aprila 1881. l., št. 2178 te-le pravice: »1. V slovenskem učnem jeziku se ima poučevati a) na moškem učiteljišči: v veronauku, v slovenskem jeziku, v

matematiki in geometerskem risanju, v prirodoisji, v sadjereji in v specijelni metodiki teh nauk; b) na ženskem učiteljski: v veronauku, v slovenskem jeziku, v aritmetiki in geometerskem oblikoslovju, v ženskih ročnih delih in v specijelni metodiki teh nauk. — 2. V drugih naukih se ima poučevati v nemškem učnem jeziku. — 3. Pri pouku v petji se gre posluževati nemških in slovenskih pesni. — 4. Pri poučevanju v vseh drugih naukih naj se ozir jemlje, kar moči, na slovensko in nemško terminologijo in pri praktičnih vajah ter pisemenih izdelkih, ki so z njimi združeni, gre se ozirati primerno na oba deželna jezika.

— Včeraj in danes so vse tukajšnje srednje in ljudske šole končale šolsko leto, in začele so se počitnice, katere naj dobro teknejo učencem in učiteljem!

Premene pri učiteljstvu.

Na Kranjskem. Gosp. Miha Poklukar, II. učitelj v Starem Trgu pri Ložu, je za trdno postavljen. — Gspdc. Klementina Kos, zač. učiteljica v Begunjah nad Cirknico, gre v Šent-Vid pri Zatičini na IV. učit. mesto.

Št. 768

okr. š. sv.

Razpis učiteljskih služeb.

Na enorazredni ljudski šoli v Dragi bode se z začetkom prihodnjega šolskega leta 1887/8. stalno ali začasno namestila učiteljska služba s 450 gld. letne plače, s 30 gld. opravnine in s prostim stanovanjem. Prosilci morajo dokazati, da so sposobni poučevati v slovenskem in nemškem učnem jeziku, ter naj svoje prošnje po uradnem potu vlagajo do 31. julija 1887. l. pri podpisnem c. k. okrajnem šolskem svetu.

C. k. okrajni šolski svet v Kočevji v 27. dan junija 1887. l.

Št. 387

okr. š. sv.

Na enorazredni ljudski šoli v Podgradu (Maichau) se bode stalno namestila učiteljska služba s 400 gld. letne plače in s stanovanjem. Prosilci naj svoje prošnje po uradnem potu vlagajo do 25. julija t. l. pri podpisnem c. k. okrajnem šolskem svetu.

C. k. okrajni šolski svet v Novem Mestu v 28. dan junija 1887. l.

„Slovstvena zgodovina v slovenski ljudski šoli“,

spisal **Janko Leban** (Gradimir), ljudski učitelj.

Ponatis iz „Učiteljskega Tovariša“, dobiva se v **Milic-evi tiskarni** posebej, in stane mehko vezana 30 kr., pod križnim zavitkom 5 kr. več, to je: 35 kr.

 **Priporočamo jo učiteljem in učencem!** 

V J. R. Milic-evi tiskarni je ravnokar v **tretjem natisu** na svetlo prišla

Pesmaričica po številkah

za nežno mladino.

Sestavil **Anton Foerster.**

Cena 15 kr., po pošti 2 kr. več.

Vizitnice

na lepem in trdnem papirji, v različnih velikostih, natiskujejo se po najnižji ceni v tiskarnici J. R. Milic-a v Ljubljani. 100 komadov po 40, 50, 60, 70 kr. itd.